

FN's konvention
om rettigheder for personer
med handicap og
tillægsprotokol

FN's konvention om rettigheder for personer med handicap

Præambel

De i denne konvention deltagende stater, som

a) *erindrer om* de principper, der er fastlagt i De Forenede Nationers pagt, hvori menneskets naturlige værdighed og hele menneskehedens lige og umistelige rettigheder anerkendes som grundlaget for frihed, retfærdighed og fred i verden,

b) *anerkender*, at De Forenede Nationer i verdenserklæringen om menneskerettigheder og i den internationale konvention om borgerlige og politiske rettigheder og den internationale konvention om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder har erklæret og er blevet enige om, at enhver er berettiget til alle de rettigheder og friheder, der er indeholdt deri, uden forskelsbehandling af nogen art,

c) *bekræfter på ny*, at alle menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder er universelle, udelelige, indbyrdes afhængige og indbyrdes forbundne, samt at der er behov for at sikre, at personer med handicap fuldt ud kan nyde disse uden diskrimination,

d) *erindrer om* den internationale konvention om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder, den internationale konvention om borgerlige og politiske rettigheder, den internationale konvention om afskaffelse af alle former for racediskrimination, konventionen om afskaffelse af alle former for diskrimination mod kvinder, konventionen mod tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf, konventionen om barnets rettigheder samt den internationale konvention om beskyttelse af alle vandrende arbejdstageres og deres familiemedlemmers rettigheder,

e) *anerkender*, at handicap er et begreb under udvikling, og at handicap er et resultat af samspillet mellem personer med funktionsnedsættelse og holdningsbestemte og omgivelsesmæssige barrierer, som hindrer dem i fuldt og effektivt at deltage i samfundslivet på lige fod med andre,

f) *anerkender* vigtigheden af de principper og retningslinjer for politikker, der er indeholdt i verdenshandlingsprogrammet vedrørende personer med handicap og i standardreglerne om lige muligheder for handicappede, som grundlag for at indvirke på, hvorledes politikker, planer, ordninger og indsatser kan fremmes, udformes og evalueres på nationalt, regionalt og internationalt niveau med henblik på yderligere at fremme lige muligheder for personer med handicap,

g) *understreger* vigtigheden af at inddrage handicaprelaterede emner som en integrerende del af relevante strategier for en bæredygtig udvikling,

h) *også anerkender*, at diskrimination af en person på grund af handicap er en krænkelse af det enkelte menneskes naturlige værdighed,

- i) *endvidere anerkender* mangfoldigheden blandt personer med handicap,
- j) *anerkender* behovet for at fremme og beskytte menneskerettighederne for alle personer med handicap, herunder personer med behov for mere intensiv støtte,
- k) *ser med bekymring på*, at personer med handicap overalt i verden til trods for disse forskellige instrumenter og forpligtelser fortsat møder barrierer for deres deltagelse i samfundslivet på lige fod med andre, og at deres menneskerettigheder fortsat krænkes verden over,
- l) *anerkender* vigtigheden af internationalt samarbejde for at forbedre levevilkårene for personer med handicap i alle lande, i særdeleshed i udviklingslandene,
- m) *anerkender* værdien af de nuværende og fremtidige bidrag fra personer med handicap til den generelle trivsel og mangfoldighed i samfundet, og at det vil give personer med handicap et stærkere tilhørsforhold og medføre betydelige fremskridt i samfundets menneskelige, sociale og økonomiske udvikling samt i udryddelsen af fattigdom, hvis deres mulighed for fuldt ud at nyde deres menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder samt deltage i samfundslivet fremmes,
- n) *anerkender* vigtigheden af, at personer med handicap har ret til personlig autonomi og uafhængighed, herunder frihed til at træffe egne valg,
- o) *finder*, at personer med handicap bør have mulighed for aktivt at blive inddraget i beslutningsprocesser om politikker og ordninger, herunder enhver politik og ordning, der vedrører dem direkte,
- p) *ser med bekymring på* den vanskelige situation, som personer med handicap befinder sig i ved at være udsat for multidiskrimination eller grov diskrimination på grund af race, hudfarve, køn, sprog, religion, politisk eller anden anskuelse, national, etnisk, oprindelig eller social herkomst, formueforhold, fødsel, alder eller anden stilling,
- q) *anerkender*, at kvinder og piger med handicap ofte, både i og uden for hjemmet, er udsat for større risiko for vold, fysisk skade eller overgreb, vanrøgt eller forsømmelig behandling, mishandling eller udnyttelse,
- r) *anerkender*, at børn med handicap bør have fuld adgang til at nyde alle menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder på lige fod med andre børn, og erindrer om de forpligtelser, som deltagerstaterne i konventionen om barnets rettigheder har påtaget sig med henblik herpå,
- s) *understreger* behovet for at indarbejde et kønsperspektiv i alle bestræbelser på at fremme de muligheder, som personer med handicap har for fuldt ud at kunne nyde menneskerettighederne og de grundlæggende frihedsrettigheder,

t) *fremhæver*, at flertallet af personer med handicap lever i fattigdom, og anerkender i den henseende, at der er et afgørende behov for at tage hånd om de negative følger, som fattigdom har for personer med handicap,

u) *tager i betragtning*, at fred og sikkerhed på grundlag af fuld respekt for de formål og principper, der er fastlagt i De Forenede Nationers pagt, samt overholdelse af de gældende menneskerettighedsinstrumenter er afgørende for at kunne yde fuld beskyttelse til personer med handicap, i særdeleshed under væbnet konflikt og fremmed besættelse,

v) *anerkender* vigtigheden af, at de fysiske, sociale, økonomiske og kulturelle omgivelser, sundhed og uddannelse og information og kommunikation er tilgængelige for at gøre det muligt for personer med handicap fuldt ud at nyde alle menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder,

w) *erkender*, at det enkelte menneske, som har forpligtelser over for andre og det samfund, som vedkommende er en del af, har et ansvar for at stræbe efter at fremme og overholde de rettigheder, der er fastlagt i verdenserklæringen om menneskerettigheder, den internationale konvention om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder samt den internationale konvention om borgerlige og politiske rettigheder med tillægsprotokoller,

x) *er overbevist om*, at familien er samfundets naturlige og grundlæggende gruppeenhed og har ret til samfundets og statens beskyttelse, og at personer med handicap og deres familie bør ydes den nødvendige beskyttelse og bistand til at gøre det muligt for familien at bidrage til, at personer med handicap fuldt ud kan nyde deres rettigheder på lige fod med andre,

y) *er overbevist om*, at en omfattende og samlet international konvention til fremme og beskyttelse af de rettigheder og den værdighed, som tilkommer personer med handicap, vil bidrage væsentligt til at rette op på den socialt dybt ugunstige situation, som personer med handicap befinder sig i, og fremme deres deltagelse i det civile, politiske, økonomiske, sociale og kulturelle liv med lige muligheder i både udviklingslandene og i den industrialiserede verden,

er blevet enige om følgende:

Artikel 1

Formål

Formålet med denne konvention er at fremme, beskytte og sikre muligheden for, at alle personer med handicap fuldt ud kan nyde alle menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder på lige fod med andre, samt at fremme respekten for deres naturlige værdighed. Personer med handicap omfatter personer, der har en langvarig fysisk, psykisk, intellektuel eller sensorisk funktionsnedsættelse, som i samspil med forskellige barrierer kan hindre dem i fuldt og effektivt at deltage i samfundslivet på lige fod med andre.

Artikel 2 Definitioner

I denne konvention:

omfatter "kommunikation" sprog, tekstvisning, punktskrift, taktil kommunikation, storskrift, tilgængelige multimedier samt skrift, lyd, klarsprog, oplæsning og forstørrende og alternative kommunikationsmåder, -midler og -formater, herunder tilgængelig informations- og kommunikationsteknologi,

omfatter "sprog" talesprog og tegnsprog samt andre former for nonverbalt sprog,

betyder "diskrimination på grund af handicap" enhver sondring, udelukkelse eller begrænsning på grund af et handicap, hvis formål eller virkning er at svække eller ophæve den ligelige anerkendelse, nydelse eller udøvelse af alle menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder på det politiske, økonomiske, sociale, kulturelle, civile eller et hvilket som helst andet område. Dette omfatter alle former for diskrimination, herunder nægtelse af rimelig tilpasning,

betyder "rimelig tilpasning" nødvendige og passende ændringer og justeringer, som ikke indebærer en uforholdsmæssig stor eller unødvendig byrde, når dette er nødvendigt i et konkret tilfælde for at sikre, at personer med handicap kan nyde eller udøve alle menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder på lige fod med andre.

betyder "universelt design" udformning af produkter, omgivelser, ordninger og tilbud, således at de i videst muligt omfang kan anvendes af alle personer uden behov for tilpasning eller særlig udformning. "Universelt design" udelukker ikke hjælpemidler til særlige grupper af personer med handicap, når der er behov derfor.

Artikel 3 Generelle principper

Konventionens principper er:

- a) Respekt for menneskets naturlige værdighed, personlige autonomi, herunder frihed til at træffe egne valg, og uafhængighed af andre personer
- b) Ikke-diskrimination
- c) Fuld og effektiv deltagelse og inklusion i samfundslivet
- d) Respekt for forskellighed og accept af personer med handicap som en del af den menneskelige mangfoldighed og af menneskeheden
- e) Lige muligheder
- f) Tilgængelighed

g) Ligestilling mellem mænd og kvinder

h) Respekt for de udviklingsmuligheder, som børn med handicap har, samt respekt for deres ret til at bevare deres identitet.

Artikel 4 Generelle forpligtelser

1. Deltagerstaterne forpligter sig til at sikre og fremme den fuldstændige virkeliggørelse af alle menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder for alle personer med handicap uden nogen form for diskrimination på grund af handicap. Med henblik herpå forpligter deltagerstaterne sig til:

a) at vedtage alle passende lovgivningsmæssige, administrative og andre foranstaltninger til gennemførelse af de rettigheder, der anerkendes i denne konvention,

b) at træffe alle passende foranstaltninger, herunder lovgivning, til at ændre eller afskaffe eksisterende love, regler, sædvaner og praksis, som indebærer diskrimination af personer med handicap,

c) at tage hensyn til beskyttelse og fremme af menneskerettigheder for personer med handicap i alle politikker og ordninger,

d) at afstå fra at tage del i nogen handling eller praksis, som er uforenelig med denne konvention, og at sikre, at offentlige myndigheder og institutioner handler i overensstemmelse med denne konvention,

e) at træffe alle passende foranstaltninger til at afskaffe diskrimination på grund af handicap fra enhver persons, organisations og privat virksomheds side,

f) at påtage sig eller fremme forskning og udvikling af universelt designede varer, tilbud, udstyr og faciliteter som defineret i konventionens artikel 2, der bør kræve mindst mulig tilpasning og lavest mulige omkostninger for at opfylde de særlige behov hos en person med handicap, at fremme deres eksistens og anvendelse og at fremme universelt design ved udviklingen af standarder og vejledninger,

g) at påtage sig eller fremme forskning og udvikling af, og at fremme eksistensen og anvendelsen af ny teknologi, herunder informations- og kommunikationsteknologi, mobilitetshjælpemidler, udstyr og hjælpemiddelteknologi, som er egnet for personer med handicap, med særlig vægt på teknologi til en overkommelig pris,

h) at sørge for tilgængelig information til personer med handicap om mobilitetshjælpemidler, udstyr og hjælpemiddelteknologi, herunder ny teknologi, samt andre former for bistand, støttetilbud og faciliteter,

i) at fremme uddannelse af fagfolk og personale beskæftiget med personer med handicap i de rettigheder, der anerkendes i denne konvention, således at de bedre kan yde den bistand og give de tilbud, som sikres ved disse rettigheder.

2. Med hensyn til økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder skal hver deltagerstat træffe foranstaltninger i videst mulig udstrækning inden for de ressourcer, der er til rådighed, og, hvor der er behov for det, inden for rammerne af internationalt samarbejde med henblik på den fremadskridende fulde virkeliggørelse af disse rettigheder uden at berøre de forpligtelser i konventionen, som er umiddelbart gældende i henhold til folkeretten.

3. Ved udvikling og gennemførelse af lovgivning og politikker, der tager sigte på at gennemføre denne konvention, og i andre beslutningsprocesser vedrørende forhold i relation til personer med handicap skal deltagerstaterne indgående rådføre sig med og aktivt involvere personer med handicap, herunder børn med handicap, gennem de organisationer, som repræsenterer dem.

4. Intet i denne konvention påvirker bestemmelser, som er bedre egnede til at virkeliggøre de rettigheder, der tilkommer personer med handicap, og som måtte være indeholdt i en deltagerstats lovgivning eller i folkeretten, som den er gældende for den pågældende stat. Menneskerettigheder eller grundlæggende frihedsrettigheder, der i medfør af love, konventioner, regler eller sædvane anerkendes eller eksisterer i en i denne konvention deltagende stat, må ikke begrænses eller fraviges under foregivende af, at denne konvention ikke anerkender sådanne rettigheder eller frihedsrettigheder eller kun anerkender dem i mindre omfang.

5. Bestemmelserne i denne konvention skal uden begrænsning eller undtagelse finde anvendelse på alle dele af forbundsstater.

Artikel 5

Lighed og ikke-diskrimination

1. Deltagerstaterne anerkender, at alle er lige for loven, og at alle uden nogen form for diskrimination har ret til lige beskyttelse og til at drage samme nytte af loven.

2. Deltagerstaterne skal forbyde enhver diskrimination på grund af handicap og skal sikre personer med handicap lige og effektiv retlig beskyttelse imod diskrimination af enhver grund.

3. Med henblik på at fremme lighed og afskaffe diskrimination skal deltagerstaterne tage alle passende skridt til at sikre, at der tilvejebringes rimelig tilpasning.

4. Særlige foranstaltninger, der er nødvendige for at fremskynde eller opnå reel lighed for personer med handicap, anses ikke for diskrimination i henhold til denne konvention.

Artikel 6

Kvinder med handicap

1. Deltagerstaterne anerkender, at kvinder og piger med handicap udsættes for multidiskrimination, og forpligter sig til i den henseende at træffe foranstaltninger til at sikre, at de fuldt ud kan nyde alle menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder på lige fod med andre.
2. Deltagerstaterne skal træffe alle passende foranstaltninger til at sikre kvinders fulde udvikling og fremgang og styrke deres selvstændighed, således at de får sikkerhed for at kunne udøve og nyde de menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, der er fastlagt i denne konvention.

Artikel 7

Børn med handicap

1. Deltagerstaterne skal træffe alle nødvendige foranstaltninger til at sikre, at børn med handicap fuldt ud kan nyde alle menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder på lige fod med andre børn.
2. I alle foranstaltninger vedrørende børn med handicap skal barnets tarv komme i første række.
3. Deltagerstaterne skal sikre børn med handicap retten til frit at udtrykke deres synspunkter i alle forhold vedrørende dem selv på lige fod med andre børn, idet børnenes synspunkter skal tillægges passende vægt i overensstemmelse med deres alder og modenhed, samt ret til at modtage handicap- og alderssvarende bistand for at virkeliggøre denne ret.

Artikel 8

Bevidstgørelse

1. Deltagerstaterne forpligter sig til at vedtage umiddelbare, effektive og passende foranstaltninger til:
  - a) at øge bevidstheden i hele samfundet, herunder i familien, om personer med handicap, og at skabe respekt for de rettigheder og den værdighed, der tilkommer personer med handicap,
  - b) at bekæmpe stereotyper, fordomme og skadelig praksis i forhold til personer med handicap, herunder stereotyper, fordomme og skadelig praksis på grund af køn og alder, på alle livsområder,
  - c) at fremme bevidstheden om evner hos og bidrag fra personer med handicap.
2. Foranstaltninger med henblik herpå omfatter:

a) iværksættelse og opretholdelse af effektive offentlige bevidstgørende kampagner, der er beregnet til:

- i) at skabe forståelse for de rettigheder, der tilkommer personer med handicap,
- ii) at fremme en positiv holdning til og større samfundsmæssig bevidsthed om personer med handicap,
- iii) at fremme anerkendelsen af færdigheder, fortrin og evner hos personer med handicap samt deres bidrag til arbejdspladsen og arbejdsmarkedet,

b) fremme – på alle niveauer i uddannelsessystemet, herunder hos alle børn fra en tidlig alder – af en holdning af respekt i forhold til de rettigheder, der tilkommer personer med handicap,

c) tilskyndelse til alle medier om at fremstille personer med handicap på en måde, der er i overensstemmelse med denne konventions formål,

d) fremme af uddannelsesordninger, der skal øge bevidstheden om personer med handicap og deres rettigheder

Artikel 9 Tilgængelighed

1. Med henblik på at gøre det muligt for personer med handicap at få et selvstændigt liv og deltage fuldt ud i alle livets forhold skal deltagerstaterne træffe passende foranstaltninger til at sikre, at personer med handicap på lige fod med andre har adgang til de fysiske omgivelser og transportmuligheder, den information og kommunikation, herunder informations- og kommunikationsteknologi og -systemer, og de øvrige faciliteter og tilbud, der er åbne for eller gives offentligheden, både i byområder og i landdistrikter. Disse foranstaltninger, som omfatter identifikation og afskaffelse af hindringer og barrierer for tilgængelighed, gælder bl.a. for:

a) bygninger, veje, transportmuligheder og andre indendørs og udendørs faciliteter, herunder skoler, boliger, sygehuse og andre sundhedsfaciliteter og arbejdspladser,

b) informations- og kommunikationstjenester samt andre tjenester, herunder elektroniske tjenester og nødberedskab.

2. Deltagerstaterne skal ligeledes træffe passende foranstaltninger til:

a) at udvikle, udbrede kendskabet til og overvåge gennemførelsen af minimumsstandarder og vejledninger for tilgængeligheden af faciliteter og tilbud, der er åbne for eller gives til offentligheden,

b) at sikre, at private udbydere af faciliteter og tilbud, som er åbne for eller gives til offentligheden, tager hensyn til alle aspekter af tilgængelighed for personer med handicap,

c) at sørge for, at involverede aktører undervises i de problemer med tilgængelighed, som personer med handicap står overfor,

d) at sørge for, at offentligt tilgængelige bygninger og andre faciliteter har skiltning med punktskrift og i letlæselige og letforståelige former,

e) at sørge for forskellige former for bistands- og formidlingspersoner, herunder hjælpere, oplæsere og professionelle tegnsprogstolke, for at lette tilgængeligheden til offentligt tilgængelige bygninger og andre faciliteter,

f) at fremme andre passende former for bistand og støtte til personer med handicap for at sikre, at de har adgang til information,

g) at fremme adgangen for personer med handicap til ny teknologi og nye systemer på informations- og kommunikationsområdet, herunder internettet,

h) at fremme udformning, udvikling, produktion og distribution af tilgængelig teknologi og tilgængelige systemer på informations- og kommunikationsområdet på et tidligt stadie, så denne form for teknologi og systemer bliver tilgængelige til den lavest mulige pris.

Artikel 10 Retten til livet

Deltagerstaterne bekræfter på ny, at ethvert menneske har en naturgiven ret til livet, og skal træffe alle nødvendige foranstaltninger til at sikre, at personer med handicap effektivt kan nyde denne rettighed på lige fod med andre.

Artikel 11 Risikosituationer og humanitære nødsituationer

Deltagerstaterne skal i overensstemmelse med deres forpligtelser i henhold til folkeretten, herunder den humanitære folkeret og de internationale menneskerettigheder, træffe alle nødvendige foranstaltninger til at sikre personer med handicap beskyttelse og sikkerhed i risikosituationer, herunder væbnede konflikter, humanitære nødsituationer og naturkatastrofer.

Artikel 12 Lighed for loven

1. Deltagerstaterne bekræfter på ny, at personer med handicap har ret til overalt at blive anerkendt som havende retsevne.

2. Deltagerstaterne anerkender, at personer med handicap har retlig handleevne på lige fod med andre i alle livets forhold.

3. Deltagerstaterne skal træffe passende foranstaltninger til at give personer med handicap adgang til den støtte, de måtte have behov for til at udøve deres retlige handleevne.

4. Deltagerstaterne skal sikre, at alle foranstaltninger vedrørende udøvelse af retlig handleevne i overensstemmelse med de internationale menneskerettigheder omfatter passende og effektive beskyttelsesmekanismer til at forebygge misbrug. Sådanne mekanismer skal sikre, at foranstaltninger vedrørende udøvelse af retlig handleevne respekterer den enkelte persons rettigheder, vilje og præferencer, er fri for interessekonflikter og utilbørlig påvirkning, står i forhold til og er tilpasset den enkelte persons situation, gælder i kortest mulig tid og gennemgås regelmæssigt af en kompetent, uafhængig og upartisk myndighed eller retslig instans. Beskyttelsesmekanismerne skal stå i forhold til, hvor meget sådanne foranstaltninger indvirker på personens rettigheder og interesser.

5. Med forbehold for bestemmelserne i denne artikel skal deltagerstaterne træffe alle passende og effektive foranstaltninger til at sikre, at personer med handicap har lige ret til at eje eller arve ejendom, til at styre deres egne økonomiske forhold og til at have lige adgang til banklån, realkreditlån og andre former for økonomisk kredit, og skal sikre, at personer med handicap ikke vilkårligt fratages deres ejendom.

Artikel 13

Adgang til retssystemet

1. Deltagerstaterne skal sikre, at personer med handicap har effektiv adgang til retssystemet på lige fod med andre, herunder ved tilvejebringelse af procesretlig og alderssvarende tilpasning, for at lette deres mulighed for effektivt at deltage direkte eller indirekte, herunder som vidner, i alle former for retssager, herunder på de efterforskningsmæssige og andre forberedende stadier.

2. Med henblik på at sikre effektiv adgang til retssystemet for personer med handicap skal deltagerstaterne fremme passende uddannelse af personer, der arbejder inden for retssystemet, herunder politi- og fængselspersonale.

Artikel 14

Frihed og personlig sikkerhed

1. Deltagerstaterne skal sikre, at personer med handicap på lige fod med andre:

a) har ret til frihed og personlig sikkerhed,

b) ikke ulovligt eller vilkårligt berøves deres frihed, og at enhver frihedsberøvelse følger lovens forskrifter, samt at eksistensen af et handicap i intet tilfælde kan berettige til frihedsberøvelse.

2. Deltagerstaterne skal sikre, at personer med handicap ved en eventuel frihedsberøvelse i forbindelse med en proces på lige fod med andre har krav på garantier i overensstemmelse med de internationale menneskerettigheder og skal behandles under overholdelse af denne konventions målsætninger og principper, herunder ved en rimelig tilpasning.

Artikel 15

Frihed for tortur eller grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf

1. Ingen må underkastes tortur eller grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf. I særdeleshed må ingen uden sit frit afgivne samtykke underkastes medicinske eller videnskabelige eksperimenter.
2. Deltagerstaterne skal træffe alle effektive lovgivningsmæssige, administrative, retlige eller andre forebyggende foranstaltninger til at sikre, at personer med handicap på lige fod med andre ikke underkastes tortur eller grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf.

Artikel 16

Frihed for udnyttelse, vold og misbrug

1. Deltagerstaterne skal træffe alle passende lovgivningsmæssige, administrative, sociale, uddannelsesmæssige og andre foranstaltninger til at beskytte personer med handicap mod enhver form for udnyttelse, vold og misbrug, herunder som følge af køn, både i og uden for hjemmet.
2. Deltagerstaterne skal ligeledes træffe alle passende foranstaltninger til at forebygge enhver form for udnyttelse, vold og misbrug ved bl.a. at sikre passende former for køns- og alderssvarende bistand og støtte til personer med handicap og deres familie og omsorgspersoner, herunder ved tilvejebringelse af information og uddannelse om, hvordan udnyttelse, vold og misbrug kan undgås, opdages og indberettes. Deltagerstaterne skal sikre, at beskyttelsesforanstaltninger er alders-, køns- og handicapsvarende.
3. Med henblik på at forebygge forekomsten af enhver form for udnyttelse, vold og misbrug skal deltagerstaterne sikre, at uafhængige myndigheder effektivt fører tilsyn med alle tilbud og ordninger, der er beregnet til personer med handicap.
4. Deltagerstaterne skal træffe alle passende foranstaltninger til at fremme fysisk, kognitiv og psykisk helbredelse, rehabilitering og resocialisering af personer med handicap, der bliver ofre for enhver form for udnyttelse, vold eller misbrug, herunder ved tilvejebringelse af beskyttelsesforanstaltninger. En sådan helbredelse og resocialisering skal finde sted i omgivelser, der fremmer den enkeltes helbred, velfærd, selvrespekt, værdighed og selvbestemmelse og tager hensyn til køns- og aldersbestemte behov.
5. Deltagerstaterne skal gennemføre effektiv lovgivning og effektive politikker, herunder lovgivning og politikker med fokus på kvinder og børn, for at sikre, at udnyttelse, vold og misbrug rettet mod personer med handicap opdages, efterforskes og, hvor det er hensigtsmæssigt, underkastes retsforfølgning.

Artikel 17
Beskyttelse af personlig integritet

Enhver person med handicap har ret til respekt for sin fysiske og psykiske integritet på lige fod med andre.

Artikel 18
Retten til at færdes frit og til statsborgerskab

1. Deltagerstaterne skal anerkende retten for personer med handicap til at færdes frit og frit at vælge deres opholdssted samt til statsborgerskab på lige fod med andre, herunder ved at sikre, at personer med handicap:

a) har ret til at erhverve og skifte statsborgerskab og ikke vilkårligt eller på grund af handicap fratages deres statsborgerskab,

b) ikke på grund af handicap fratages deres mulighed for at erhverve, besidde og anvende dokumentation for deres statsborgerskab eller andre identitetspapirer eller for at anvende relevante procedurer som indvandringsprocedurer, der måtte være nødvendige for at lette udøvelsen af retten til at færdes frit,

c) har ret til at forlade et hvilket som helst land, herunder deres eget,

d) ikke vilkårligt eller på grund af handicap berøves retten til at indrejse i deres eget land.

2. Børn med handicap skal registreres umiddelbart efter fødslen og skal fra fødslen have ret til et navn, ret til at opnå et statsborgerskab og, så vidt muligt, ret til at kende og blive passet af deres forældre.

Artikel 19
Retten til et selvstændigt liv og til at være inkluderet i samfundet

Deltagerstaterne anerkender, at alle personer med handicap har lige ret til at leve i samfundet med samme valgmuligheder som andre, og skal træffe effektive og passende foranstaltninger til at gøre det lettere for personer med handicap fuldt ud at nyde denne rettighed samt fuldt ud at blive inkluderet og deltage i samfundet, herunder ved at sikre:

a) at personer med handicap har mulighed for at vælge deres bopæl, samt hvor og med hvem de vil bo, på lige fod med andre og ikke er forpligtet til at leve i en bestemt boform,

b) at personer med handicap har adgang til et udvalg af støttetilbud i hjemmet og på boligområdet samt andre lokale støttetilbud, herunder den nødvendige personlige bistand for at kunne leve og være inkluderet i samfundet samt for at forebygge isolation fra eller udskillelse af samfundet,

c) at samfundets tilbud og faciliteter til den almene befolkning er tilgængelige for personer med handicap på lige fod med andre og tager hensyn til deres behov.

Artikel 20 **Personlig mobilitet**

Deltagerstaterne skal træffe effektive foranstaltninger til at sikre personer med handicap personlig mobilitet med størst mulig uafhængighed, herunder ved:

a) at lette den personlige mobilitet for personer med handicap på en måde og på et tidspunkt efter deres eget valg og til en overkommelig pris,

b) at lette adgangen for personer med handicap til mobilitetshjælpemidler, udstyr, hjælpemiddelteknologi af god kvalitet og forskellige former for kvalificerede bistands- og formidlingspersoner, herunder ved at stille disse til rådighed til en overkommelig pris,

c) at sørge for undervisning i mobilitetsfærdigheder til personer med handicap og til specialiserede faggrupper, der arbejder med personer med handicap,

d) at tilskynde producenter af mobilitetshjælpemidler, udstyr og hjælpemiddelteknologi til at tage hensyn til alle aspekter af mobilitet for personer med handicap.

Artikel 21 **Ytrings- og meningsfrihed samt adgang til information**

Deltagerstaterne skal træffe alle passende foranstaltninger til at sikre, at personer med handicap kan udøve deres ret til ytrings- og meningsfrihed, herunder frihed til at søge, modtage og meddele oplysninger og tanker på lige fod med andre og ved alle former for kommunikation efter eget valg som defineret i konventionens artikel 2, herunder ved:

a) at information til den brede offentlighed gives til personer med handicap i tilgængelige formater og ved hjælp af teknologi, der er passende for forskellige typer af handicap, inden for en rimelig tid og uden yderligere omkostninger,

b) at acceptere og gøre det lettere for personer med handicap at bruge tegnsprog, punktskrift, forstørrende og alternativ kommunikation og alle andre tilgængelige kommunikationsmidler, -måder og -formater efter eget valg i samspillet med det offentlige,

c) at opfordre private udbydere af tjenesteydelser til den brede offentlighed, herunder via internettet, til at levere information og ydelser i formater, der er tilgængelige og anvendelige for personer med handicap,

d) at tilskynde massemedierne, herunder udbydere af information via internettet, til at gøre deres ydelser tilgængelige for personer med handicap,

e) at anerkende og fremme anvendelsen af tegnsprog.

Artikel 22

Respekt for privatlivet

1. Ingen person med handicap må uanset bopæl eller boform udsættes for vilkårlig eller ulovlig indblanding i sit privatliv eller familieliv, sit hjem eller sin brevveksling eller andre former for kommunikation, eller for ulovlige angreb på sin ære og sit omdømme. Personer med handicap har ret til lovens beskyttelse mod sådan indblanding eller sådanne angreb.
2. Deltagerstaterne skal sørge for fortrolig behandling af personlige, helbredsmæssige og rehabiliteringsmæssige oplysninger om personer med handicap på lige fod med andre.

Artikel 23

Respekt for hjemmet og familien

1. Deltagerstaterne skal træffe effektive og passende foranstaltninger til at afskaffe diskrimination af personer med handicap i alle forhold vedrørende ægteskab, familieliv, forældreskab og personlige forhold på lige fod med andre med henblik på at sikre:
  - a) anerkendelse af retten for alle personer med handicap i den giftefærdige alder til at indgå ægteskab og stifte familie på basis af de kommende ægtefællers frie og uforbeholdne samtykke,
  - b) anerkendelse af retten for personer med handicap til frit og under ansvar at bestemme antallet af deres børn og intervallerne mellem dem og til at få adgang til alderssvarende oplysninger samt undervisning om forplantning og familieplanlægning, samt at der sørges for de nødvendige midler til, at de kan udøve disse rettigheder,
  - c) at personer med handicap, herunder børn, bevarer deres fertilitet på lige fod med andre.
2. Deltagerstaterne skal sikre de rettigheder og det ansvar, som hhv. tilkommer og påhviler personer med handicap, med hensyn til værgemål, formynderskab, adoption af børn og lignende retsbegreber, såfremt disse retsbegreber findes i national lovgivning, dog således at barnets tarv altid er af altafgørende betydning. Deltagerstaterne skal yde passende bistand til personer med handicap ved disses udførelse af deres pligter som opdragere af børn.
3. Deltagerstaterne skal sikre, at børn med handicap har lige rettigheder med hensyn til familieliv. Med henblik på at virkeliggøre disse rettigheder og forebygge, at børn med handicap skjules, forlades, vanrøgtes eller isoleres, forpligter deltagerstaterne sig til at give tidlige og omfattende oplysninger, tilbud og støtte til børn med handicap og deres familie.
4. Deltagerstaterne skal sikre, at et barn ikke adskilles fra sine forældre mod deres vilje, undtagen når kompetente myndigheder, hvis afgørelser er undergivet retlig prøvelse, i overensstemmelse med gældende lov og praksis bestemmer, at en sådan adskillelse er nødvendig af hensyn til barnets tarv. Et barn må under ingen omstændigheder adskilles fra sine forældre på grund af, at enten barnet eller den ene eller begge forældre har et handicap.

5. Deltagerstaterne skal, hvis den nærmeste familie ikke er i stand til at passe et barn med handicap, udfolde alle bestræbelser på at tilvejebringe alternativ pasning hos den fjernere familie eller, hvis dette ikke lykkes, i samfundet i familielignende omgivelser.

Artikel 24 Uddannelse

1. Deltagerstaterne anerkender, at personer med handicap har ret til uddannelse. Med henblik på at virkeliggøre denne ret uden diskrimination og på grundlag af lige muligheder skal deltagerstaterne sikre et inkluderende uddannelsessystem på alle niveauer samt livslang læring, der tager sigte på:

a) at opnå menneskets fulde personlige udvikling og erkendelse af dets værdighed og selvværd samt at styrke respekten for menneskerettigheder, grundlæggende frihedsrettigheder og den menneskelige mangfoldighed,

b) at personer med handicap udvikler deres personlighed, evner og kreativitet såvel som deres psykiske og fysiske formåen fuldt ud,

c) at gøre det muligt for personer med handicap effektivt at deltage i et frit samfund.

2. Ved virkeliggørelsen af denne rettighed skal deltagerstaterne sikre:

a) at personer med handicap ikke udelukkes fra det almindelige uddannelsessystem på grund af handicap, og at børn med handicap ikke udelukkes fra gratis og obligatorisk grundskoleundervisning eller fra undervisning på mellemtrin på grund af handicap,

b) at personer med handicap har adgang til en inkluderende og gratis grundskoleundervisning og undervisning på mellemtrin af høj kvalitet på lige fod med andre i det samfund, hvor de bor,

c) at der foretages en rimelig tilpasning ud fra den enkelte persons behov,

d) at personer med handicap får den nødvendige støtte i det almindelige uddannelsessystem til at lette deres effektive uddannelse,

e) at der ydes effektive individuelle støtteforanstaltninger i omgivelser, der giver størst mulig akademisk og social udvikling i overensstemmelse med målet om fuld inkludering.

3. Deltagerstaterne skal gøre det muligt for personer med handicap at lære livs- og socialt udviklende færdigheder for at lette deres fulde deltagelse i uddannelse og som medlemmer af samfundet på lige fod med andre. Med henblik herpå skal deltagerstaterne træffe passende foranstaltninger, herunder:

a) fremme indlæringen af punktskrift, alternative skriftformer, forstørrende og alternative kommunikationsmåder, -midler og -formater samt orienterings- og mobilitetsfærdigheder og fremme støtte fra ligestillede og mentorer,

b) fremme indlæringen af tegnsprog samt fremme døvesamfundets sproglige identitet,

c) sikre, at undervisningen af blinde, døve eller døvblinde personer, i særdeleshed børn, gives på det sprog og de kommunikationsmåder og med de kommunikationsmidler, som er mest passende for den enkelte, og i omgivelser, der giver størst mulig boglig og social udvikling.

4. Som bidrag til at sikre virkeliggørelsen af denne ret skal deltagerstaterne træffe passende foranstaltninger til at beskæftige lærere, herunder lærere med handicap, som har kompetence i tegnsprog og/eller punktskrift, og til at uddanne fagfolk og personale, som arbejder på alle niveauer i uddannelsessystemet. Denne uddannelse skal omfatte handicapbevidsthed og anvendelse af passende forstørrende og alternative kommunikationsmåder, -midler og -formater samt undervisningsmetoder og -materialer til støtte for personer med handicap.

5. Deltagerstaterne skal sikre, at personer med handicap har adgang til almindelige videregående uddannelser, erhvervsuddannelser, voksenundervisning og livslang læring uden diskrimination og på lige fod med andre. Med henblik herpå skal deltagerstaterne sikre, at der sørges for en rimelig tilpasning til personer med handicap.

Artikel 25 Sundhed

Deltagerstaterne anerkender, at personer med handicap har ret til at nyde den højest opnåelige sundhedstilstand uden diskrimination på grund af handicap. Deltagerstaterne skal træffe alle passende foranstaltninger til at sikre, at personer med handicap har adgang til sundhedsydelser, som tager hensyn til køn, herunder sundhedsrelateret rehabilitering. Deltagerstaterne skal i særdeleshed:

a) give personer med handicap det samme udbud af sundhedsydelser og -ordninger af samme kvalitet og standard gratis eller til en overkommelig pris, som gives til andre, herunder inden for seksuel og forplantningsmæssig sundhed samt generelle folkesundhedstilbud,

b) give de sundhedsydelser, som personer med handicap specifikt har brug for på grund af deres handicap, herunder tidlig udredning og indgriben, hvor det er hensigtsmæssigt, samt tilbud med sigte på at minimere og forebygge yderligere handicap, herunder blandt børn og ældre,

c) give disse sundhedsydelser så tæt som muligt på folks lokalsamfund, herunder i landdistrikter,

d) kræve, at sundhedsfagligt personale yder pleje af samme kvalitet til personer med handicap som til andre, herunder på grundlag af frit afgivet og informeret samtykke, ved gennem uddannelse og udbredelse af kendskabet til etiske standarder for offentlig og privat sundhedspleje bl.a. at øge bevidstheden om de menneskerettigheder, den værdighed og autonomi og de behov, som personer med handicap har,

e) forbyde diskrimination af personer med handicap i forbindelse med sygeforsikringer og livsforsikringer, som skal tilbydes på retfærdige og rimelige vilkår, når sådanne forsikringer er tilladt efter national ret,

f) forebygge diskriminerende nægtelse af sundhedspleje eller sundhedsydelser eller af mad og drikke på grund af handicap.

Artikel 26 Habilitering og rehabilitering

1. Deltagerstaterne skal træffe effektive og passende foranstaltninger, herunder gennem støtte fra ligestillede, for at gøre det muligt for personer med handicap at opnå og opretholde den størst mulige uafhængighed, fuld fysisk, psykisk, social og erhvervsmæssig formåen samt fuld inkludering og deltagelse i alle livets forhold. Med henblik herpå skal deltagerstaterne arrangere, styrke og udbygge omfattende habiliterings- og rehabiliteringstilbud og -ordninger, i særdeleshed inden for sundhed, beskæftigelse, uddannelse og det sociale område, således at disse tilbud og ordninger:

a) iværksættes på det tidligst mulige stadium og baseres på en tværfaglig bedømmelse af individuelle behov og stærke sider,

b) støtter deltagelse og inkludering i samfundet og på alle samfundsområder, er frivillige og stilles til rådighed for personer med handicap så tæt som muligt på deres lokalsamfund, herunder i landdistrikter.

2. Deltagerstaterne skal fremme udviklingen af grund- og efteruddannelse for fagfolk og personale, der arbejder med habiliterings- og rehabiliteringstilbud.

3. Deltagerstaterne skal fremme eksistensen af og kendskabet til samt anvendelsen af hjælpemidler og hjælpemiddelteknologi, der er udformet til personer med handicap, i det omfang disse vedrører habilitering og rehabilitering.

Artikel 27 Arbejde og beskæftigelse

1. Deltagerstaterne anerkender retten for personer med handicap til at arbejde på lige fod med andre, hvilket omfatter retten til at kunne tjene til livets ophold ved beskæftigelse, som de selv frit vælger eller påtager sig på et arbejdsmarked og i et arbejdsmiljø, der er åbent, inkluderende og tilgængeligt for personer med handicap. Deltagerstaterne skal sikre og

fremme virkeliggørelsen af retten til arbejde, herunder for personer, der får et handicap i forbindelse med deres beskæftigelse, ved at tage passende skridt, herunder gennem lovgivning, til bl.a.:

a) at forbyde diskrimination på grund af handicap i alle forhold vedrørende alle former for beskæftigelse, herunder betingelser for rekruttering, ansættelse og beskæftigelse, fortsat beskæftigelse, karrieremuligheder og sikre og sunde arbejdsforhold,

b) at beskytte retten for personer med handicap til retfærdige og gunstige arbejdsvilkår på lige fod med andre, herunder lige muligheder og samme vederlag for arbejde af samme værdi, sikre og sunde arbejdsforhold, herunder beskyttelse mod chikane, samt adgang til oprejsning ved klager,

c) at sikre, at personer med handicap kan udøve deres arbejdstager- og fagforeningsrettigheder på lige fod med andre,

d) at gøre det muligt for personer med handicap at få reel adgang til almindelige tekniske og erhvervsrettede vejledningsordninger, og jobanvisningsordninger og til erhvervsuddannelse og efteruddannelse,

e) at fremme beskæftigelsesmuligheder og karrieremuligheder for personer med handicap på arbejdsmarkedet samt bistand til at finde, få, fastholde og vende tilbage til beskæftigelse,

f) at fremme mulighederne for selvstændig virksomhed, iværksætteri, udvikling af kooperativer samt etablering af egenvirksomhed,

g) at ansætte personer med handicap i den offentlige sektor,

h) at fremme beskæftigelsen af personer med handicap i den private sektor gennem passende politikker og foranstaltninger, som kan omfatte ordninger med positiv særbehandling, incitamentsordninger og andre foranstaltninger,

i) at sikre, at rimelig tilpasning ydes til personer med handicap på arbejdspladsen,

j) at fremme, at personer med handicap får erhvervs erfaring på det almindelige arbejdsmarked,

k) at fremme ordninger for erhvervmæssig og faglig rehabilitering, jobfastholdelse og tilbagevenden til arbejde for personer med handicap.

2. Deltagerstaterne skal sikre, at personer med handicap ikke holdes i slaveri eller trældom og på lige fod med andre er beskyttet mod tvangs- eller pligtarbejde.

Artikel 28

Tilstrækkelig levestandard og social tryghed

1. Deltagerstaterne anerkender, at personer med handicap har ret til en levestandard, som er tilstrækkelig for dem selv og deres familie, herunder passende ernæring, beklædning og bolig, og til fortsat forbedring af deres levestandard, og skal tage passende skridt til at sikre og fremme virkeliggørelsen af denne ret uden diskrimination på grund af handicap.

2. Deltagerstaterne anerkender, at personer med handicap har ret til social tryghed og til at nyde denne ret uden diskrimination på grund af handicap, og skal tage passende skridt til at sikre og fremme virkeliggørelsen af denne ret, herunder ved foranstaltninger til:

a) at sikre personer med handicap lige adgang til forsyning med rent vand og at sikre adgang til passende tilbud, udstyr og anden bistand til handicap-relaterede behov til en overkommelig pris,

b) at sikre personer med handicap, i særdeleshed kvinder og piger med handicap og ældre med handicap, adgang til ordninger for social tryghed og fattigdomsbekæmpelse,

c) at sikre personer med handicap og deres familie, som lever i fattigdom, adgang til offentlig bistand til handicaprelaterede udgifter, herunder tilstrækkelig uddannelse, rådgivning, økonomisk bistand og aflastende pleje,

d) at sikre personer med handicap adgang til ordninger med offentligt støttede boliger,

e) at sikre personer med handicap lige adgang til alderspensionsydelse og -ordninger.

Artikel 29

Deltagelse i det politiske og offentlige liv

Deltagerstaterne skal sikre personer med handicap politiske rettigheder og muligheden for at nyde dem på lige fod med andre og forpligter sig til:

a) at sikre, at personer med handicap effektivt og fuldt ud, direkte eller gennem frit valgte repræsentanter på lige fod med andre kan deltage i det politiske og offentlige liv, herunder at personer med handicap har ret til og mulighed for at afgive deres stemme og modtage valg, bl.a. ved:

i) at sikre, at stemmeprocedurer, afstemningsfaciliteter og valgmateriale er passende, tilgængelige og lette at forstå og anvende,

ii) at beskytte retten for personer med handicap til uden pres at afgive en hemmelig stemme ved valg og folkeafstemninger og til at stille op til valg, effektivt bestride et hverv og udføre alle offentlige funktioner på alle niveauer i den offentlige forvaltning, idet det gøres lettere at anvende hjælpemiddelteknologi og ny teknologi, hvor det er hensigtsmæssigt,

iii) at sikre, at personer med handicap frit kan give udtryk for deres vilje som vælgere, og med henblik herpå tillade, at de om nødvendigt og efter anmodning kan få bistand fra en person efter eget valg til at afgive deres stemme,

b) aktivt at fremme et miljø, hvor personer med handicap effektivt og fuldt ud kan deltage i varetagelsen af offentlige anliggender uden diskrimination og på lige fod med andre, og at fremme deres deltagelse i offentlige anliggender, herunder ved:

i) at deltage i ikke-statslige organisationer og foreninger, som beskæftiger sig med landets offentlige og politiske forhold, og i politiske partiers aktiviteter og administration,

ii) at etablere og melde sig ind i organisationer af personer med handicap med henblik på at repræsentere personer med handicap på internationalt, nationalt, regionalt og lokalt niveau.

Artikel 30

Deltagelse i kulturlivet, rekreative tilbud, fritidsaktiviteter og idræt

1. Deltagerstaterne anerkender retten for personer med handicap til at tage del i kulturlivet på lige fod med andre og skal træffe alle passende foranstaltninger til at sikre, at personer med handicap:

a) har adgang til kulturstof i tilgængelige formater,

b) har adgang til fjernsynsprogrammer, film, teatre og andre kulturaktiviteter i en tilgængelig form,

c) har adgang til steder for kulturelle forestillinger eller tilbud, såsom teatre, museer, biografteater, biblioteker og turisttilbud og så vidt muligt har adgang til monumenter og steder af national kulturel betydning.

2. Deltagerstaterne skal træffe passende foranstaltninger til at gøre det muligt for personer med handicap at udvikle og udnytte deres kreative, kunstneriske og intellektuelle potentiale, ikke alene til gavn for dem selv, men også til berigelse af samfundet.

3. Deltagerstaterne skal i overensstemmelse med folkeretten tage alle passende skridt til at sikre, at lovgivning til beskyttelse af immaterialrettigheder ikke udgør en urimelig eller diskriminerende barriere for, at personer med handicap kan få adgang til kulturstof.

4. Personer med handicap er på lige fod med andre berettiget til anerkendelse og støtte af deres særlige kulturelle og sproglige identitet, herunder tegnsprog og døvekultur.

5. Med henblik på at gøre det muligt for personer med handicap på lige fod med andre at deltage i rekreative tilbud samt fritids- og idrætsaktiviteter skal deltagerstaterne træffe passende foranstaltninger til:

a) at tilskynde til og fremme, at personer med handicap i videst muligt omfang deltager i almene idrætsaktiviteter på alle niveauer,

b) at sikre, at personer med handicap har mulighed for at arrangere, udvikle og deltage i handicapspecifikke idrætsaktiviteter og rekreative tilbud, og med henblik herpå at tilskynde til, at de på lige fod med andre får passende instruktion, træning og ressourcer,

c) at sikre, at personer med handicap har adgang til idrætsfaciliteter, rekreative områder og turiststeder,

d) at sikre, at børn med handicap har adgang på lige fod med andre børn til at deltage i leg, rekreative tilbud samt fritids- og idrætsaktiviteter, herunder sådanne aktiviteter i skolesystemet,

e) at sikre, at personer med handicap har adgang til tilbud fra arrangører af rekreative tilbud samt turist-, fritids- og idrætsaktiviteter.

Artikel 31 **Statistik og dataindsamling**

1. Deltagerstaterne forpligter sig til at indsamle passende oplysninger, herunder statistiske og forskningsmæssige data, således at de kan formulere og gennemføre politikker, som udmønter denne konvention i praksis. Indsamlingen og ajourføringen af disse oplysninger skal:

a) overholde de lovbestemte beskyttelsesmekanismer, herunder lovgivning om databeskyttelse, til at sikre fortrolig behandling af oplysningerne samt respekt for privatlivet for personer med handicap,

b) overholde internationalt accepterede standarder for beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder samt etiske principper ved indsamling og brug af statistiske oplysninger.

2. Hvor det er hensigtsmæssigt, skal de oplysninger, der indsamles i overensstemmelse med denne artikel, opdeles og anvendes til at bidrage til vurderingen af deltagerstaternes overholdelse af deres forpligtelser i medfør af denne konvention samt til at identificere og tage hånd om de barrierer, som personer med handicap møder ved udøvelsen af deres rettigheder.

3. Deltagerstaterne skal påtage sig ansvaret for at udbrede disse statistikker og sikre, at de er tilgængelige for personer med handicap og andre.

Artikel 32 **Internationalt samarbejde**

1. Deltagerstaterne anerkender vigtigheden af internationalt samarbejde og fremme deraf til støtte for nationale bestræbelser på at virkeliggøre formålet med og målsætningerne for

denne konvention og forpligter sig til at træffe passende og effektive foranstaltninger hertil mellem to eller flere stater og, hvor det er hensigtsmæssigt, i samarbejde med relevante internationale og regionale organisationer og civilsamfundet, i særdeleshed organisationer af personer med handicap. Sådanne foranstaltninger kunne bl.a. omfatte følgende:

a) at sikre, at det internationale samarbejde, herunder internationale udviklingsprogrammer, er inkluderende over for og tilgængeligt for personer med handicap,

b) at lette og støtte kapacitetsopbygning, herunder gennem udveksling og deling af oplysninger, erfaringer, uddannelsesprogrammer og god praksis,

c) at lette forskningssamarbejde samt adgang til videnskabelig og teknisk viden,

d) at sørge for teknisk og økonomisk bistand, hvor det er hensigtsmæssigt, herunder ved at lette adgangen til og delingen af tilgængelig teknologi og hjælpemiddelteknologi og ved teknologioverførsel.

2. Bestemmelserne i denne artikel berører ikke den enkelte deltagerstats forpligtelse til at opfylde sine forpligtelser i medfør af denne konvention.

Artikel 33

National gennemførelse og overvågning

1. Deltagerstaterne skal i overensstemmelse med deres organisationsstruktur udpege et eller flere kontaktpunkter i centraladministrationen for forhold vedrørende gennemførelse af denne konvention og skal behørigt overveje at oprette eller udpege en koordinerende funktion i centraladministrationen for at lette tværgående indsatser i forskellige sektorer og på forskellige niveauer.

2. Deltagerstaterne skal i overensstemmelse med deres retslige og administrative systemer i den enkelte stat opretholde, styrke, udpege eller opstille rammer, herunder, hvor det er hensigtsmæssigt, en eller flere uafhængige funktioner, med henblik på at fremme, beskytte og overvåge gennemførelsen af denne konvention. Ved udpegelsen eller oprettelsen af en sådan funktion skal deltagerstaterne tage hensyn til principperne vedrørende nationale menneskerettighedsinstitutioners status.

3. Det civile samfund, i særdeleshed personer med handicap og de organisationer, der repræsenterer dem, skal inddrages og deltage fuldt ud i overvågningsprocessen.

Artikel 34

Komiteen for rettigheder for personer med handicap

1. Der skal nedsættes en komite for rettigheder for personer med handicap (i det følgende benævnt "komiteen"), som skal varetage de nedenstående opgaver.

2. Komiteen skal på tidspunktet for konventionens ikrafttræden bestå af 12 eksperter. Når yderligere 60 lande har ratificeret eller tiltrådt konventionen, skal antallet af komited medlemmer øges med seks, således at antallet når op på maksimalt 18 medlemmer.
3. Komiteens medlemmer skal virke i deres personlige egenskab og skal være af høj moralsk anseelse og have anerkendt sagkundskab og erfaring i det område, som denne konvention dækker. Ved indstilling af deres kandidater opfordres deltagerstaterne til at tage behørigt hensyn til bestemmelsen i konventionens artikel 4, stk. 3.
4. Komiteens medlemmer vælges af deltagerstaterne, idet der skal tages hensyn til en rimelig geografisk fordeling, repræsentation af de forskellige kulturformer og de vigtigste retssystemer, en afbalanceret repræsentation af kønnene og deltagelse af eksperter med handicap.
5. Komiteens medlemmer vælges ved hemmelig afstemning på grundlag af en fortegnelse over personer, der er indstillet af deltagerstaterne blandt deres statsborgere på møder blandt deltagerstaterne. Ved disse møder, der er beslutningsdygtige, såfremt to tredjedele af deltagerstaterne er repræsenteret, indvælges i komiteen de personer, der opnår flest stemmer og et absolut flertal af de stemmer, der afgives af de tilstedeværende og stemmeafgivende repræsentanter for deltagerstaterne.
6. Det første valg skal afholdes senest seks måneder efter ikrafttrædelsen af denne konvention. Mindst fire måneder før hvert valg skal De Forenede Nationers generalsekretær skriftligt opfordre deltagerstaterne til inden to måneder at indstille deres kandidater. Generalsekretæren udarbejder derefter en alfabetisk fortegnelse over samtlige således indstillede personer med angivelse af de deltagerstater, der har indstillet dem, og fremsender den til de i konventionen deltagende stater.
7. Komiteens medlemmer vælges for en periode på fire år. De kan genvælges én gang. Embedsperioden for seks af de medlemmer, der vælges ved det første valg, udløber dog efter to års forløb; straks efter første valg udpeges navnene på disse medlemmer ved lodtrækning foretaget af formanden for det i stk. 5 nævnte møde.
8. Valget af de seks yderligere medlemmer af komiteen skal finde sted i tilknytning til de regelmæssige valg i overensstemmelse med de relevante bestemmelser i denne artikel.
9. Hvis et medlem af komiteen dør, nedlægger sit hverv eller erklærer, at vedkommende af anden grund ikke længere kan varetage sine forpligtelser, udpeger den deltagerstat, som indstillede medlemmet, en anden ekspert, der besidder de kvalifikationer og opfylder de krav, som er anført i de relevante bestemmelser i denne artikel, til at virke i den resterende del af perioden.
10. Komiteen fastsætter selv sin forretningsorden.
11. De Forenede Nationers generalsekretær stiller i nødvendigt omfang personale og øvrige faciliteter til rådighed for komiteen, således at komiteen effektivt kan udøve sine funktioner i henhold til denne konvention, og indkalder til det første møde.

12. Med De Forenede Nationers Generalforsamlings godkendelse modtager medlemmerne af komiteen, der er oprettet i henhold til denne konvention, vederlag af de Forenede Nationers midler på de vilkår og betingelser, som generalforsamlingen måtte beslutte under hensyntagen til vigtigheden af komiteens ansvarsområder.

13. Komiteens medlemmer har krav på de faciliteter og privilegier og den immunitet, som tilkommer eksperter udsendt i særligt hverv for De Forenede Nationer, således som det er fastlagt i de relevante afsnit af konventionen om FN's rettigheder og immuniteter.

Artikel 35 **Beretninger fra deltagerstaterne**

1. Hver deltagerstat forpligter sig til gennem De Forenede Nationers generalsekretær at afgive en omfattende beretning til komiteen om de foranstaltninger, den har truffet til gennemførelse af dens forpligtelser efter denne konvention, og om de fremskridt, der er gjort i den henseende, inden to år, efter at konventionen er trådt i kraft for den pågældende deltagerstat.
2. Derefter skal deltagerstaterne afgive beretning mindst hvert fjerde år samt yderligere, når komiteen udbeder sig det.
3. Komiteen skal fastlægge eventuelle retningslinjer for indholdet af beretningerne.
4. En deltagerstat, som har aflagt en omfattende første beretning til komiteen, behøver ikke i sine efterfølgende beretninger gentage oplysninger, der er givet tidligere. Ved udarbejdelsen af beretninger til komiteen opfordres deltagerstaterne til at overveje at gøre dette ved en åben og gennemsigtig proces og til behørigt at overveje bestemmelsen i konventionens artikel 4, stk. 3.
5. Beretningerne kan angive forhold og vanskeligheder, som har indflydelse på, i hvilken udstrækning forpligtelserne i henhold til denne konvention opfyldes.

Artikel 36 **Behandling af beretningerne**

1. Komiteen behandler hver beretning og fremkommer med de forslag og generelle anbefalinger til beretningen, som den måtte anse for passende, og fremsender disse til den pågældende deltagerstat. Deltagerstaten kan svare komiteen med sådanne oplysninger, som den ønsker. Komiteen kan anmode deltagerstaterne om yderligere oplysninger vedrørende konventionens gennemførelse.
2. Hvis en deltagerstat er betydeligt forsinket med afgivelsen af en beretning, kan komiteen give den pågældende deltagerstat meddelelse om behovet for at undersøge gennemførelsen af denne konvention i den pågældende deltagerstat på grundlag af pålidelige oplysninger, som foreligger for komiteen, hvis den pågældende beretning ikke afgives inden tre måneder efter meddelelsen. Komiteen skal opfordre den pågældende deltagerstat til at

deltage i en sådan undersøgelse. Såfremt deltagerstaten svarer ved at aflægge den pågældende indberetning, finder bestemmelserne i stk. 1 anvendelse.

3. De Forenede Nationers generalsekretær skal gøre beretningerne tilgængelige for samtlige deltagerstater.

4. Deltagerstaterne skal gøre deres beretninger almindeligt tilgængelige for offentligheden i deres egne lande og skal lette adgangen til forslag og generelle anbefalinger vedrørende beretningerne.

5. Komiteen fremsender, når den anser det for hensigtsmæssigt, til De Forenede Nationers særorganisationer, fonde og programmer samt andre kompetente organer beretninger fra deltagerstaterne med henblik på at tage hånd om en anmodning om eller en tilkendegivelse af et behov for teknisk rådgivning eller bistand, tillige med komiteens eventuelle bemærkninger og anbefalinger vedrørende disse anmodninger eller tilkendegivelser.

Artikel 37

Samarbejde mellem deltagerstaterne og komiteen

1. Hver deltagerstat skal samarbejde med komiteen og bistå komiteens medlemmer med at opfylde deres mandat.

2. Komiteen skal i sit forhold til deltagerstaterne behørigt overveje, på hvilke måder og med hvilke midler den nationale kapacitet til at gennemføre denne konvention kan forøges, herunder gennem internationalt samarbejde.

Artikel 38

Komiteens forhold til andre organer

Med henblik på at fremme en effektiv gennemførelse af konventionen og det internationale samarbejde på det område, der er omfattet af konventionen:

a) skal særorganisationerne og andre af De Forenede Nationers organer have adgang til at være repræsenteret under gennemgangen af gennemførelsesforanstaltningerne vedrørende de bestemmelser i denne konvention, som falder inden for rammerne af deres mandat. Komiteen kan opfordre særorganisationerne og andre kompetente organer, som den finder egnede, til at yde sagkyndig rådgivning om konventionens gennemførelse på områder, der falder inden for rammerne af deres respektive mandater. Komiteen kan opfordre særorganisationerne og andre organer af De Forenede Nationer til at aflægge beretning om konventionens gennemførelse på områder inden for rammerne af deres virksomhed.

b) skal komiteen som led i udøvelsen af sit mandat rådføre sig, som det måtte være hensigtsmæssigt, med andre relevante organer, der er oprettet i henhold til internationale menneskerettighedskonventioner, med henblik på at sikre ensartethed i de respektive retningslinjer for beretninger, forslag og generelle anbefalinger samt undgå gentagelser og overlap under udøvelsen af deres funktioner.

Artikel 39
Komiteens beretning

Komiteen skal hvert andet år aflægge beretning om sin virksomhed til generalforsamlingen og til Det Økonomiske og Sociale Råd og kan fremkomme med forslag og generelle anbefalinger på grundlag af behandlingen af beretninger og oplysninger fra deltagerstaterne. Sådanne forslag og generelle anbefalinger skal medtages i komiteens beretning tillige med eventuelle bemærkninger fra deltagerstaterne.

Artikel 40
Konference

1. Deltagerstaterne skal mødes regelmæssigt til en konference for at behandle ethvert forhold vedrørende gennemførelsen af denne konvention.
2. De Forenede Nationers generalsekretær skal indkalde til en konference senest seks måneder efter, at denne konvention er trådt i kraft. De Forenede Nationers generalsekretær indkalder til efterfølgende møder hvert andet år, eller når konferencen træffer bestemmelse herom.

Artikel 41
Depositar

De Forenede Nationers generalsekretær skal være depositar for denne konvention.

Artikel 42
Underskrift

Denne konvention kan undertegnes af alle stater og af organisationer for regional integration i De Forenede Nationers hovedsæde i New York fra den 30. marts 2007.

Artikel 43
Samtykke til at være bundet

Denne konvention skal ratificeres af de undertegnende stater og formelt bekræftes af undertegnende organisationer for regional integration. Den står åben for tiltrædelse af enhver stat eller organisation for regional integration, som ikke har undertegnet konventionen.

Artikel 44
Organisationer for regional integration

1. "Organisation for regional integration" betyder en organisation, som består af suveræne stater i en given region, og til hvilken dens medlemsstater har overført kompetence i forhold, der hører under denne konvention. Sådanne organisationer skal i deres formelle bekræftelsesinstrument eller tiltrædelsesinstrument erklære, i hvilket omfang de har

kompetence med hensyn til forhold, der hører under denne konvention. Efterfølgende skal de underrette depositaren om enhver væsentlig ændring i omfanget af deres kompetence.

2. Henvisninger til "deltagerstater" i denne konvention finder anvendelse på sådanne organisationer inden for rammerne af deres kompetence.

3. Med henblik på artikel 45, stk. 1, og artikel 47, stk. 2 og 3, medregnes instrumenter deponeret af en organisation for regional integration ikke.

4. Organisationer for regional integration kan i forhold, der er omfattet af deres kompetence, udøve deres ret til at stemme ved konferencen med et antal stemmer svarende til det antal af deres medlemsstater, der deltager i denne konvention. En sådan organisation må ikke udøve sin ret til at stemme, hvis nogen af dens medlemsstater udøver deres ret, og omvendt.

Artikel 45 Ikrafttræden

1. Denne konvention træder i kraft den 30. dag efter deponeringen af det 20. ratifikations- eller tiltrædelsesinstrument.

2. For enhver stat eller organisation for regional integration, der ratificerer, formelt bekræfter eller tiltræder denne konvention efter deponeringen af det 20. af sådanne instrumenter, træder konventionen i kraft på den 30. dag efter deponeringen af statens eller organisationens eget ratifikations-, bekræftelses- eller tiltrædelsesinstrument.

Artikel 46 Forbehold

1. Forbehold, som er uforenelige med konventionens hensigt og formål, kan ikke tillades.

2. Forbehold kan til enhver tid trækkes tilbage.

Artikel 47 Ændringer

1. Enhver deltagerstat kan stille et ændringsforslag til konventionen og indsende det til De Forenede Nationers generalsekretær. Generalsekretæren skal sende ethvert ændringsforslag til deltagerstaterne med anmodning om, at disse meddeler, hvorvidt de ønsker, at deltagerstaterne indkaldes til en konference med det formål at behandle og træffe beslutning om forslagene. Såfremt mindst en tredjedel af deltagerstaterne inden fire måneder efter datoen for en sådan udsendelse af ændringsforslag fremsætter ønske om en sådan konference, skal generalsekretæren indkalde til konferencen i De Forenede Nationers regi. Enhver ændring, der vedtages med to tredjedels flertal af de deltagerstater, der er til stede og afgiver deres stemme, fremsendes af generalsekretæren til De Forenede Nationers generalforsamling til godkendelse og derefter til alle deltagerstater til antagelse.

2. En ændring, der er vedtaget og godkendt i overensstemmelse med stk. 1, træder i kraft den 30. dag, efter at antallet af deponerede godkendelsesinstrumenter har nået to tredjedele af antallet af deltagerstater på datoen for ændringens vedtagelse. Derefter træder ændringen i kraft for en deltagerstat på den 30. dag efter den dato, hvor den pågældende stat deponerer sit eget godkendelsesinstrument. En ændring er kun bindende for de deltagerstater, der har accepteret den.

3. Hvis det ved konsensus besluttet af konferencen, træder en ændring, som er vedtaget og godkendt i overensstemmelse med stk. 1, og som udelukkende vedrører artikel 34, 38, 39 og 40, i kraft for alle deltagerstater den 30. dag, efter at antallet af deponerede godkendelsesinstrumenter har nået to tredjedele af antallet af deltagerstater på datoen for ændringens vedtagelse.

Artikel 48 **Opsigelse**

En deltagerstat kan opsig denne konvention ved skriftlig meddelelse til De Forenede Nationers generalsekretær. Opsigelsen træder i kraft et år efter datoen for generalsekretærens modtagelse af meddelelsen.

Artikel 49 **Tilgængeligt format**

Teksten til denne konvention skal foreligge i tilgængelige formater.

Artikel 50 **Gyldige tekster**

De arabiske, kinesiske, engelske, franske, russiske og spanske sprogudgaver af denne konvention har lige gyldighed.

Til bekræftelse heraf har de undertegnende befuldmægtigede, der af deres respektive regeringer er behørigt bemyndiget hertil, undertegnet denne konvention.

Valgfri protokol til konventionen om rettigheder for personer med handicap

De i denne protokol deltagende stater er blevet enige om følgende:

Artikel 1

1. En i protokollen deltagende stat (deltagerstat) anerkender, at komiteen for rettigheder for personer med handicap ("komiteen") har kompetence til at modtage og behandle henvendelser fra eller på vegne af enkeltpersoner eller grupper af enkeltpersoner undergivet dens jurisdiktion, som hævder at være ofre for krænkelse af konventionens bestemmelser fra den pågældende deltagerstats side.
2. Komiteen kan ikke modtage henvendelser, der vedrører en stat, som er deltager i konventionen, men ikke har tilsluttet sig denne protokol.

Artikel 2

Komiteen skal afvise en henvendelse, når:

- a) henvendelsen er anonym,
- b) henvendelsen udgør et misbrug af retten til at foretage sådanne henvendelser eller er uforenelig med konventionens bestemmelser,
- c) den samme sag allerede er blevet behandlet af komiteen eller har været eller er genstand for behandling efter andre regler om international undersøgelse eller bilæggelse,
- (d) alle retsmidler, der står til rådighed i hjemlandet, ikke er udtømt. Dette gælder dog ikke, hvor anvendelsen af retsmidlerne trækker urimeligt i langdrag, eller hvor det er usandsynligt, at de vil føre til en effektiv afhjælpning,
- e) den er åbenbart ugrundet eller ikke tilstrækkeligt underbygget, eller når
- f) de forhold, som er genstand for henvendelsen, fandt sted inden protokollens ikrafttræden for den pågældende deltagerstat, medmindre forholdene fortsatte efter den dato.

Artikel 3

Med forbehold for bestemmelserne i artikel 2 skal komiteen i fortrolighed gøre den pågældende deltagerstat bekendt med henvendelser fremsendt til den. Den modtagende stat fremsender inden seks måneder til komiteen en skriftlig redegørelse eller udtalelse til bevisning af forholdet med angivelse af de eventuelle foranstaltninger, staten måtte have truffet.

Artikel 4

1. Komiteen kan på ethvert tidspunkt efter modtagelse af en henvendelse, og inden der træffes en afgørelse om sagens realitet, med begæring om hastebehandling fremsende en anmodning til den pågældende deltagerstat om, at deltagerstaten træffer sådanne foreløbige foranstaltninger, som måtte være nødvendige for at undgå en eventuel uoprettelig skade for ofret eller ofrene for den påståede krænkelse.

2. Hvis komiteen udøver sit skøn efter stk. 1, indebærer dette ikke en afgørelse om antagelse af henvendelsen til realitetsbehandling eller om henvendelsens materielle indhold.

Artikel 5

Komiteen træder sammen for lukkede døre, når den behandler henvendelser i henhold til denne protokol. Efter behandling af en henvendelse fremsender komiteen sine eventuelle forslag og anbefalinger til den pågældende deltagerstat og til klageren.

Artikel 6

1. Hvis komiteen modtager pålidelige oplysninger, som tilkendegiver, at en deltagerstat alvorligt eller systematisk krænker de i konventionen anførte rettigheder, skal komiteen opfordre den pågældende deltagerstat til at samarbejde ved undersøgelsen af oplysningerne og med henblik herpå at fremsende bemærkninger med hensyn til de pågældende oplysninger.

2. Idet komiteen tager hensyn til enhver bemærkning, som er afgivet af den pågældende deltagerstat, såvel som enhver anden relevant forhåndenværende oplysning, kan den udpege et eller flere af sine medlemmer til at foretage en undersøgelse og rapportere til komiteen herom omgående. Undersøgelsen kan, hvis det er berettiget, og deltagerstaten samtykker, omfatte et besøg til dens territorium.

3. Efter en gennemgang af resultatet af sådan en undersøgelse skal komiteen videresende disse resultater til den pågældende deltagerstat sammen med eventuelle bemærkninger og anbefalinger.

4. Den pågældende deltagerstat skal inden seks måneder efter modtagelsen af de resultater, kommentarer og anbefalinger, som komiteen har videresendt, fremsende sine bemærkninger til komiteen.

5. En sådan undersøgelse udføres i fortrolighed, og samarbejde med deltagerstaten skal søges på ethvert trin i sagen.

Artikel 7

1. Komiteen kan opfordre den pågældende deltagerstat til i sin beretning i medfør af konventionens artikel 35 at medtage enkeltheder om de eventuelle foranstaltninger, der er truffet som reaktion på en undersøgelse i medfør af protokollens artikel 6.
2. Komiteen kan om nødvendigt efter udløbet af den i artikel 6, stk. 4, anførte seks-måneders frist opfordre den pågældende deltagerstat til at underrette komiteen om de foranstaltninger, der er truffet som reaktion på en sådan undersøgelse.

Artikel 8

Enhver deltagerstat kan ved undertegnelsen eller ratifikationen af denne protokol eller ved tiltrædelsen til den erklære, at den ikke anerkender komiteens kompetence i henhold til artikel 6 og 7.

Artikel 9

De Forenede Nationers generalsekretær skal være depositar for denne protokol.

Artikel 10

Denne protokol kan undertegnes af alle stater og af organisationer for regional integration, der har undertegnet konventionen, i De Forenede Nationers hovedsæde i New York fra den 30. marts 2007.

Artikel 11

Denne protokol skal ratificeres af undertegnende og i denne protokol deltagende stater, som har ratificeret eller tiltrådt konventionen. Den skal formelt bekræftes af undertegnende og i denne protokol deltagende organisationer for regional integration, som formelt har bekræftet eller har tiltrådt konventionen. Den står åben for tiltrædelse af enhver stat eller organisation for regional integration, som har ratificeret, formelt har bekræftet eller har tiltrådt konventionen, og som ikke har undertegnet protokollen.

Artikel 12

1. "Organisation for regional integration" betyder en organisation, som består af suveræne stater i en given region, og til hvilken dens medlemsstater har overført kompetence i forhold, der hører under konventionen og denne protokol. Sådanne organisationer skal i deres formelle bekræftelsesinstrument eller tiltrædelsesinstrument erklære, i hvilket omfang de har kompetence med hensyn til forhold, der hører under konventionen og denne protokol. Efterfølgende skal de underrette depositaren om enhver væsentlig ændring i omfanget af deres kompetence.
2. Henvisninger til "deltagerstater" i denne protokol finder anvendelse på sådanne organisationer inden for rammerne af deres kompetence.

3. Med henblik på artikel 13, stk. 1, og artikel 15, stk. 2, medregnes instrumenter deponeret af en organisation for regional integration ikke.

4. Organisationer for regional integration kan i forhold, der er omfattet af deres kompetence, udøve deres ret til at stemme ved mødet blandt deltagerstater med et antal stemmer svarende til det antal af deres medlemsstater, der deltager i denne protokol. En sådan organisation må ikke udøve sin ret til at stemme, hvis nogen af dens medlemsstater udøver deres ret, og omvendt.

Artikel 13

1. Med forbehold for konventionens ikrafttræden træder denne protokol i kraft den 30. dag efter deponeringen af det 10. ratifikations- eller tiltrædelsesinstrument.

2. For enhver stat eller organisation for regional integration, der ratificerer, formelt bekræfter eller tiltræder denne protokol efter deponeringen af det 10. af sådanne instrumenter, træder protokollen i kraft på den 30. dag efter deponeringen af statens eller organisationens eget ratifikations-, formelle bekræftelses- eller tiltrædelsesinstrument.

Artikel 14

1. Forbehold, som er uforenelige med protokollens hensigt og formål, kan ikke tillades.

2. Forbehold kan til enhver tid trækkes tilbage.

Artikel 15

1. Enhver deltagerstat kan stille et ændringsforslag til protokollen og indsende det til De Forenede Nationers generalsekretær. Generalsekretæren skal sende ethvert ændringsforslag til deltagerstaterne med anmodning om, at disse meddeler, hvorvidt de ønsker, at deltagerstaterne indkaldes til et møde blandt deltagerstaterne med det formål at behandle og træffe beslutning om forslagene. Såfremt mindst en tredjedel af deltagerstaterne inden fire måneder efter datoen for en sådan udsendelse af ændringsforslag fremsætter ønske om et sådant møde, skal generalsekretæren indkalde til mødet i De Forenede Nationers regi. Enhver ændring, der vedtages med to tredjedele flertal af de deltagerstater, der er til stede og afgiver deres stemme, fremsendes af generalsekretæren til De Forenede Nationers generalforsamling til godkendelse og derefter til alle deltagerstater til antagelse.

2. En ændring, der er vedtaget og godkendt i overensstemmelse med stk. 1, træder i kraft den 30. dag, efter at antallet af deponerede godkendelsesinstrumenter har nået to tredjedele af antallet af deltagerstater på datoen for ændringens vedtagelse. Derefter træder ændringen i kraft for en deltagerstat på den 30. dag efter den dato, hvor den pågældende stat deponerer sit eget godkendelsesinstrument. En ændring er kun bindende for de deltagerstater, der har accepteret den.

Artikel 16

En deltagerstat kan opsige denne protokol ved skriftlig meddelelse til De Forenede Nationers generalsekretær. Opsigelsen træder i kraft et år efter datoen for generalsekretærens modtagelse af meddelelsen.

Artikel 17

Teksten til denne protokol skal foreligge i tilgængelige formater.

Artikel 18

De arabiske, kinesiske, engelske, franske, russiske og spanske sprogudgaver af denne protokol har lige gyldighed.

Til bekræftelse heraf har de undertegnende befuldmægtigede, der af deres respektive regeringer er behørigt bemyndiget hertil, undertegnet denne protokol.

- for retten til lige muligheder

Danske Handicaporganisationer

Hvidovre, den 25. august 2009
Sag 09/677 – Dok. 9405/09 SL/vn

Kløverprisvej 10 B
2650 Hvidovre, Danmark
Tlf: +45 3675 1777
Fax: +45 3675 1403
dh@handicap.dk
www.handicap.dk

Notat vedrørende den frivillige tillægsprotokol og FN's handicapkonvention

Nærværende notat forsøger kort at give nogle indtryk af handicaporganisationernes vurdering af behovet for at Danmark også ratificerer den frivillige tillægsprotokol, der er udarbejdet i tilknytning til FN's handicapkonvention.

FN's handicapkonvention er blevet til som konsekvens af, at det ikke er lykkedes for personer med handicap at opnå de samme rettigheder og de samme muligheder i forhold til daglig livsførelse som andre borgere. Handicapkonventionen understreger, at personer med handicap har de samme rettigheder som alle andre, og samtidig giver konventionen anvisninger på, hvordan disse rettigheder skal forstås og omsættes til gavn for personer med handicap. Der er således ikke tale om nye rettigheder, men kun om at fokusere på handicapvinklen i forhold til de borgerlige, politiske, økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder.

FN's handicapkonvention består, som de fleste andre FN-konventioner, af to dele – selve konventionen med rettigheder og overvågning og en frivillig tillægsprotokol med et komplementerende sæt af klageregler m.v. Der er bred tradition for, at Danmark tiltræder både konventionen og den frivillige tillægsprotokol. Det vil være første gang i historien, at Danmark ikke tiltræder en frivillig tillægsprotokol til en ratificeret konvention, hvis ikke det sker i henhold til FN's handicapkonvention (bortset fra den frivillige tillægsprotokol vedrørende konventionen om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder, der først blev færdig i sommeren 2008).

Uden en international anerkendt mekanisme til at overvåge og behandle klager over konventionen vil man ikke have nogen kontrol med overholdelse af konventionen. Man vil heller ikke have et sted, hvor man kan henvende sig med henblik på at afklare evt. spørgsmål vedrørende forståelse af konventionens enkelte regler og principper.

Handicaporganisationerne vurderer, at det ikke er tillidsskabende, at de enkelte lande, der ratificerer handicapkonventionen, selv kontrollerer deres overholdelse af konventionen.

Når Danmark tiltræder den frivillige tillægsprotokol, vil der være tale om at give den nuværende internationale komité to yderligere opgaver. For det første bliver det muligt for komiteen at indhente udtalelser fra Danmark vedrørende spørgsmål i relation til konventionen. For det andet kan komiteen vælge at behandle en klage fra en borger eller dennes organisation.

Der er tale om to yderligere opgaver, som supplerer komiteens behandling af de periodevise rapporter fra landene vedrørende udviklingen på de områder, der er omfattet af handicap-

konventionen. Det betyder med andre ord, at den danske efterlevelse af konventionen periodvis bliver fulgt af komiteen – uanset om der er mulighed for at indgive individuelle klager til komiteén. Der vil imidlertid kun være tale om, at komiteen sætter fokus på de nationale rapporter, der er bestemt af regeringernes tilbagemeldinger til komiteén, hvilket ikke nødvendigvis behøver at være sammenfaldende med borgerens individuelle oplevelse af konventionens implementering.

Det er vigtigt at fokusere på, at komiteen ikke kan træffe en beslutning med bindende virkning for Danmark, men kun kan komme med en vejledende udtalelse. Komiteen kan heller ikke tage en sag, før den har været behandlet i alle nationale administrative og juridiske instanser. Komiteen kan også vælge at undlade at behandle en klage. Komiteen skal allerede ved konventionens 2-års fødselsdag modtage rapporter fra de enkelte lande med henblik på at overvåge udviklingen på området.

Den internationale komité er sammensat af eksperter, valgt af medlemmerne af FN, og de repræsenterer ikke deres lande, men kun sig selv og deres ekspertise. Den internationale komité kan via henvendelser fra borgere korrigere danske fejlfortolkninger eller forkert praksis i henhold til konventionen. Handicaporganisationerne har den opfattelse, at det er uheldigt, hvis dansk ret udvikler sig i strid med international ret til trods for, at det er den samme tekst i konventionen, man skal efterleve. Så snart der er yderligere 60 lande, der har ratificeret konventionen (om ganske kort tid), vil det være muligt for Danmark at opstille en kandidat til den internationale komité.

Handicaporganisationerne finder, at det er afgørende, at alle lande tilslutter sig den frivillige tillægsprotokol, fordi det giver mulighed for at få alle spørgsmål belyst med henblik på at få vejledning i forhold til, hvordan de enkelte lande, med udgangspunkt i deres politiske, kulturelle og økonomiske baggrund, kan efterleve konventionen til gavn for personer med handicap. Der er ofte tale om progressive rettigheder, der skal implementeres i forhold til en gruppe af personer med handicap, der er dynamisk i sin afgrænsning og handicap. Det nytter ikke noget, hvis det kun er en overvågning og klageadgang, der fx gælder de fattigste lande i verden. Alle har en moralsk forpligtelse til at støtte hinanden i at skabe lige muligheder for alle borgere i alle lande.

Der er ingen omfattende tradition i Danmark for at borgerne benytter adgangen til at kunne klage til en international komité med udgangspunkt i de konventioner, Danmark har ratificeret. Socialministeriet har oplyst socialudvalget i Folketinget om, at der samlet har været mindre end 100 sager vedrørende alle konventionerne (inkl. Den europæiske Menneskerettighedskonvention), og kun ca. en tredjedel er blevet behandlet. Det er ikke handicaporganisationernes vurdering, at der vil blive rejst mange sager på baggrund af FN's handicapkonvention. For det første skal alle administrative og juridiske instanser være afprøvet. For det andet forudsætter det betydelige ressourcer hos klageren. For det tredje formoder vi, at Danmark vil arbejde loyalt og konstruktivt, via konkrete handlingsplaner, for at opfylde konventionen.

Det er vigtigt at understrege, at en adgang til at kunne klage til den internationale komité ikke vil forlænge sagsbehandlingstiden vedrørende klager over spørgsmål på handicapom-

rådet. Alle nationale administrative og juridiske instanser (det sociale nævn, ankestyrelsen, Folketingets ombudsmand, ligebehandlingsnævnet, domstolene m.fl.) skal være afprøvet før, man har mulighed for at henvende sig til den internationale komité.

Spørgsmålet om ratifikation af den frivillige tillægsprotokol er ikke kun et dansk spørgsmål. Den danske beslutning vil også få indflydelse på, hvorvidt det bliver muligt for EU at ratificere den frivillige tillægsprotokol vedrørende de dele af konventionen, hvor EU har kompetence, og hvor EU vil ratificere FN's handicapkonvention. Hvis ikke medlemslandene af EU er enige om også at ratificere den frivillige tillægsprotokol, bliver den europæiske ratifikation lige så amputeret som den danske uden den frivillige tillægsprotokol.

Der er allerede en række fremtrædende lande i EU, der har ratificeret såvel konventionen som den frivillige tillægsprotokol. Det gælder fx Spanien, Italien, Belgien, Tyskland og Sverige. Man stiller sig selv det spørgsmål, hvad det er, der gør at Danmark evt. skulle vælge en anden beslutning?

Danmark har, som nævnt ovenfor, allerede tiltrådt flere protokoller, der giver adgang til at borgerne kan klage over dansk efterlevelse af konventionen. Det betyder, at personer med handicap, nok har fået deres egen konvention, men kun med en præcisering af allerede gældende rettigheder. Det betyder, at det allerede er muligt at klage over manglende efterlevelse af rettigheder for personer med handicap til en international komité (fx konventionen om borgerlige og politiske rettigheder eller kvindekonventionen). Forskellen er, at med den nye internationale komité får personer med handicap adgang til at kunne klage til et organ, der har særlig ekspertise inden for handicapområdet, hvilket betyder at afgørelsen vil være mere kvalificeret, end det oftest er tilfældet ved behandling af klager over handicapsspørgsmål til de eksisterende komiteer.

Afsluttende kan handicaporganisationerne ikke lade være med at bemærke,

- At personer med handicap, som minoritetsgruppe, ikke har nogen forfatningsmæssig beskyttelse her i landet og ikke kan stemme sig til noget.
- At et fravalg i forhold til den frivillige tillægsprotokol kun kan sende et signal om, at Danmark ikke vil tillade, at en international instans kan/må kigge på den danske efterlevelse af konventionen – måske fordi man ikke ønsker denne kontrol, fordi man ikke vil leve fuldt op til sine forpligtelser! Det er ikke et godt signal at sende for et land, der ønsker at være kendt for at have en høj profil vedrørende menneskerettigheder.

Høring vedr. den frivillige Tillægsprotokol til FN's Handicapkonvention.

Som repræsentant for DH skal jeg indledningsvis pege på, at udgangspunktet ikke burde være vor argumentation for at tiltræde Tillægsprotokollen, men regeringens argumentation for at nægte at gøre det. Det er som bekendt svært at begrunde en kritik af et standpunkt, hvis grundlag ikke er meldt klart og entydigt ud.

Af hidtil kendte argumenter skal følgende nævnes:

1. Konventionens tekst er ikke klar, men består af meget generelle udsagn, hvis rækkevidde ikke er egnede til at blive efterprøvet ved domstolene:

Det er rigtigt, at de enkelte artiklers ordlyd ikke svarer til en dansk lovtæst, men sådan er alle de andre 7 menneskerettighedskonventioner også udformet. Det er de, fordi de skal anvendes globalt under vidt forskellige samfundsforhold og derfor har karakter af retlige standarder. Sådanne regler kendes i øvrigt også i dansk ret på en række områder, hvor lovgiver har valgt at overlade den nærmere udfyldning af en regels indhold til domstolene. Hvis menneskerettighedskonventioner ikke blev skrevet i form af retlige standarder, ville de ikke kunne blive vedtaget i FN.

Danmark har tiltrådt helt tilsvarende konventionstekster i konventionerne vedr. rasediskrimination, de to 1966-konventioner og i konventionerne om kvinder, børn og tortur.

Handicapkonventionen indeholder ingen nye menneskerettigheder og er derfor blot udtryk for en tydeliggørelse af, at mennesker med handicap naturligvis skal nyde samme beskyttelse, som alle andre mennesker, og det er regeringen jo helt enig i.

Når de andre menneskerettighedskonventioners bestemmelser kan efterprøves ved domstolene, hvori består så risikoen ved også at lade Handicapkonventionens bestemmelser, som ikke rækker videre, blive efterprøvet?

2. Danske myndigheders afgørelser skal ikke kunne omgøres af en af FN nedsat ekspertkomite:

Nej - det skal de ikke, og det har overvågningskomiteen heller ikke kompetence til.

Overvågningskomiteen kan højst, efter at have hørt den danske regering ved stille diplomati, komme med en henstilling, som det er op til regeringen enten at tage til følge eller eventuelt nægte at følge.

Antallet af klager vil allerede af ressourcemæssige grunde næppe blive ret mange - da hele det nationale klagesystem skal være udtømt, før der kan klages til FN - og af de få, der når frem til overvågningskomiteen, vil endnu færre udløse en henstilling til den danske regering.

Al erfaring viser, at klagefrekvensen vil blive lav, og at FN's komiteer i praksis er tilbageholdende og meget forsigtige.

Med en loyal og aktiv opfyldelse af konventionsgennemførelse er det svært at se, hvad regeringen frygter.

Regeringen bedes oplyse, hvad man er bekymret for?

3. Overvågningskomiteens sammensætning virker angiveligt ikke betryggende:

Overvågningskomiteen er sammensat af internationalt anerkendte uafhængige eksperter af begge køn fra alle dele af verden, som konventionens art. 34 foreskriver. De er valgt i deres personlige egenskab og er ikke regeringsrepræsentanter.

At Danmark ikke var med til at vælge de første 12 eksperter skyldes alene, at vi ikke ratificerede konventionen tidligere. Der skal nu efter at ratifikation nr. 60 er på plads, vælges yderligere 6 eksperter, jf. art. 34, stk. 2, og her kan Danmark udøve sin indflydelse, herunder ved eventuelt at opstille en kandidat, og ved at støtte andre landes kandidater, som vi har tillid til.

4. Medens de borgerlige og politiske rettigheder er velkendte i dansk ret og indgår i Grundloven af 1953, gælder dette ikke for så vidt angår de økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder, som i vidt omfang er udtryk for fordelingspolitik:

At Grundloven af 1953 er forældet, bl.a. fordi menneskerettigheder ikke er inkorporeret i denne, kan vi jo ikke laste andre for, men de gælder jo alligevel her i landet som følge af Danmarks internationale forpligtelser. Herom er alle jo enige.

Alle grundrettigheder, frihedsrettigheder og menneskerettigheder indeholder elementer af fordelingspolitisk karakter i form af økonomiske konsekvenser. Det er der ikke noget nyt i. Ved valg af en loyal og aktiv gennemførelse af Handicapkonventionen sikrer regeringen sig afgørende indflydelse også på de fordelingspolitiske elementer, som indgår i en række af konventionens operative bestemmelser. Hvis argumentationen fra regeringens side er i orden, hvad er man så bekymret for?

5. Ikke-ratifikation af Tillægsprotokollen sender et uheldigt og misvisende signal:

Rettigheder uden klageret er ikke rettigheder, men alene hensigtserklæringer.

Rettigheder, som ikke kan håndhæves, skaber haltende retsforhold.

Begge dele er uheldigt og bør undgås, ikke mindst fordi det skaber tvivl om regeringens reelle hensigter.

Det forudsætter naturligvis, at regeringens ratifikation er udtryk for et ægte ønske om på alle punkter at opfylde konventionen fuldt ud. Det følger jo også af, at Danmark heldigvis ikke har taget noget forbehold over for ratifikation af konventionen.

Skulle der efter en klagesag mod forventning på et eller andet punkt komme en henstilling fra FN's overvågningskomite, er det vel heller ikke værre, end at regeringen og vedkommende minister må overveje, om der er grund til at revurdere et sådant spørgsmål.

Det vil jo næppe kunne blive et kabinetsspørgsmål eller et problem af lignende alvorlig karakter.

6. Konklusion:

DH anbefaler varmt en ratifikation af Tillægsprotokollen, dels fordi der ikke er nogen reel risiko forbundet hermed og i hvert fald ikke en risiko, der er større, end den regeringen bør acceptere, dels fordi den utilsigtede negative virkning af ikke at ratificere Tillægsprotokollen skaber så megen mistillid og kritik, at den langt overgår og opvejer den begrænsede fordel som regeringen søger at opnå ved sin afvisning af Tillægsprotokollen.

Rødovre, den 3. september 2009

H. Kallehaug
Fhv. landsdommer
Medlem af DH's Rettighedsudvalg
/chk